

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

הקורא למפרע

(י"ז א') משנה: הקורא את המגילה למפרע, לא יצא.

מנא הני מילי?

(ומסיק) מהכא: דכתיב "וְהַיָּמִים הָאֵלֶּה נִזְכָּרִים וְנִעָשִׂים", איתקש זכירה לעשייה, מה עשייה למפרע לא, אף זכירה למפרע לא.¹

תנא: וכן בהלל, וכן בקריאת שמע, ובתפלה.

הלל מנלן? רבה אמר: דכתיב "מִמָּזְרַח שֶׁמֶשׁ עַד מְבֹאֵו (מְהֵלָל שֶׁם ה')".²

קריית שמע מנא לן? דכתיב "וְהָיוּ", שלא יקרא למפרע.³

(י"ז ב') תפילה מנא לן? דתניא: שמעון הפקולי הסדיר שמונה עשרה ברכות לפני רבן גמליאל על הסדר ביבנה. אמר רבי יוחנן, ואמרי לה במתניתא תנא: מאה ועשרים זקנים ובהם כמה נביאים תיקנו שמונה עשרה ברכות על הסדר.

שיטות הראשונים

הקורא למפרע בשינוי סדר הפרשיות: מבואר בברייתא שהקורא קריאת שמע למפרע, לא יצא. וכתב ריטב"א, דהיינו דווקא אם קרא הפסוקים למפרע. אבל אם קרא הפרשיות למפרע, כסדר שהן כתובות בתורה, יצא.⁴ משא"כ מגילה, אף אם קרא הפרשיות למפרע, לא יצא.⁵ והשו"ע פסק כדבריו לעניין ק"ש, שאם הקדים פרשה לחברתה, יצא, ובמגילה והלל כתב סתם שאם קראם למפרע, לא יצא.⁶

1. כמו שאי אפשר לאדם בהתעסקו במלאכה לעשות עכשיו מה שכבר עבר, כך בקריאה לא יקרא בסוף מה שראוי לקרותו תחלה. רמב"ם (פירוש המשנה).
2. תהילים קיג, כשם שאי אפשר לזרוח השמש למפרע מן המערב למזרח, כך אין קורין הלל למפרע. רי"ף.
3. לשון הרי"ף (ד ב בדפיו), שהעתיק גם הרא"ש (סי' א). ובגמרא מבואר שהדבר תלוי במחלוקת רבי וחכמים, וכמו שכתב רבינו חננאל: לרבנן מ'והיו', שלא יקרא למפרע, כלומר יהיו כמות שהן. לרבי מ'הדברים', כלומר הדברים כסדרן.
4. כדתנן (ברכות י"ג א'), היה קורא בתורה והגיע זמן המקרא אם כיון לבו יצא, ומשמע שהיה קורא כדרכו כדרך שכתובה בתורה, דהא אוקימנא בקורא להגיה.
5. ודין הוא, דהתם אין טעם שיהא סדר פרשיות מעכב בדיעבד, כיון שקראם כסדר שכתובות בתורה. אבל הכא במגילה, אם סרס את הפרשיות היפך כל הענין, דכולא כחדא פרשה היא.
6. או"ח סדא. ובהלל ובמגילה, לא פירש דבריו. והמשנ"ב, לגבי מגילה (תרצ, ס"ק כא) כתב דהוא הדין היכא שקרא פרשה שניה קודם לראשונה, לא יצא. ולגבי הלל כתב (תכב, ס"ק כו), והאי למפרע, לכאורה היינו דוקא בסדר הפסוקים; אבל אם הקדים פרשה לחברתה, אע"פ שאינו רשאי, יצא, וכדלעיל (סי' סדא), לענין ק"ש. אבל כמה אחרונים מחמירים גבי הלל אפילו בפרשיות (ובשעה"צ כתב שכן דעת הגר"א, בסי' סד), כיון דסמוכים הם זה לזה בתהלים. ועל כן, בודאי נכון להחמיר בזה ולחזור ולקרות. אכן אם יחזור ויברך יש לעיין בדבר, ואפילו לענין קריאת פסוקים למפרע גם כן לא ברירא מלתא לגבי ראש חודש שיחזור ויברך, כמו שכתבתי בביה"ל (ד"ה למפרע). ולגבי טעות בסדר תפילה, ראה סיכום שיטות הראשונים ב"נתיבי הלכה" ברכות, ל"ד א', בסוגיא של טעות

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

הקורא למפרע בתורה: כתב רי"ד, דווקא במגילה לא יצא למפרע, אבל בתורה אם קרא למפרע, יצא.⁷ ובשאר הפוסקים לא הוזכר דבר זה.

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות מגילה, סימן תרצ)

- ו. הקורא את המגלה למפרע, לא יצא; קרא פסוק אחד ודלג השני וקרא שלישי ואחר כך חזר וקרא השני, לא יצא. מפני שקרא למפרע פסוק אחד; אלא כיצד יעשה, מתחיל מפסוק שני ששכח, וקורא על הסדר.
(או"ח, הלכות ראש חודש, סימן תכב)
- ו. הקורא הלל למפרע, לא יצא. (טעה, יחזר למקום שטעה בו) (ר' ירוחם).
(או"ח, הלכות קריאת שמע, סימן סד)
- א. קראה למפרע, לא יצא, במה דברים אמורים? בסדר הפסוקים, אבל אם הקדים פרשה לחברתה, אף על פי שאינו רשאי, יצא, לפי שאינה סמוכה לה בתורה.

בתפילה.

7. מקורות: רי"ד (פסקיו, י"ז ב'; תוספותיו י"ז א', ד"ה הקורא).